

فصلنامه علمی تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی (دهند)

دوره ۱۳، شماره ۵۰، زمستان ۱۴۰۰، صص ۱۹۷-۲۱۸

تاریخ دریافت: ۹۸/۲/۲۲، تاریخ پذیرش: ۹۹/۲/۹

(مقاله پژوهشی)

بررسی کارکرد رفتار سیاسی - سازمانی در حکایت شیر و گاو در کلیله و دمنه

حسین عباس نژاد^۱، دکتر پروانه عادل زاده^۲، دکتر کامران پاشایی فخری^۳

چکیده

در کلیله و دمنه، در حکایت شیر و گاو، شخصیت‌هایی مانند کلیله و دمنه، رفتارهای سیاسی - سازمانی از خود بروز می‌دهند. در نظام سیاسی این داستان نظم و قانون از جایگاه ثابت و پایداری برخوردار نیست و از آن استفاده ابزاری بر مبنای زور به عمل می‌آید. اراده پادشاه و طبقات حاکم به عنوان یک قانون کلی ملاک ارزیابی و اجراست و بر مبنای نظر و عقیده هیئت حاکمه تغییر می‌کند. نبود یک سری قوانین و مقررات مشخص و با ارزش و عدم شایسته سالاری در انتخاب اشخاص، زمینه را برای گسترش شایعه و توطئه بر علیه دیگران فراهم می‌سازد. رفتار سیاسی، همیشه رفتارهای بدی در سازمان نیستند. از این رو باید رفتارهای سیاسی مخرب را کترول و اداره کرد. رفتار سیاسی - سازمانی، آدمی را در شناخت پیچیدگی و مضلات سازمانها و مسائل مرتبط با سازمان توانمند می‌سازد. هر چه مدیر یا حاکم از ویژگی‌ها و رخدادهای ویژه سازمانی شناخت کامل تری داشته باشد، عکس العمل و واکنش او بهتر و گشاده‌تر خواهد بود. قدرت در دست اشخاص مختلف در یک سازمان که به دنبال منافع شخصی خود هستند، منجر به بروز رفتارهای سیاسی نامعارف می‌شود و افراد در برابر پایگاه‌های قدرت، عکس العمل‌های متفاوت از خود نشان می‌دهند. در کل می‌توان گفت نگرش و فرهنگ سیاسی بخصوصی در رفتار و اندیشه شخصیت‌های داستانی تأثیر گذار بوده است. در این جستار، به روش کتابخانه‌ای رفتار سیاسی - سازمانی در ارتباط با سازمانی انسانی، در زمینه‌های مقام و منزلت، عدم اعتماد، شایعه پراکنی و بدینی مورد بحث واقع شده است.

واژه‌های کلیدی: کلیله، دمنه، شیر و گاو، رفتار سیاسی، قدرت سازمانی.

^۱. دانشجوی دکتری گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

hosseinabbasnezhad@yahoo.com

^۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (نویسنده مسؤول).

Adelzadehpervaneh@yahoo.com

^۳. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

Pashayikamran@yahoo.com

مقدمه

کتاب کلیله و دمنه چنانکه در مقدمه عربی و فارسی آن مندرج است از کتب خزینگی ملوک هند بوده است و در زمان انوشیروان، طبیب دانایی «بروزیه» نام به امر شاهنشاه آن کتاب را از هند به ایران آورد به زبان پهلوی ترجمه کرد. سپس به قلم توانای نصرالله منشی به فارسی ترجمه گردید. این کتاب در آن دوره زمانی تغییرات گوناگونی کرده است. این کتاب حاصل تبادل فرهنگی هند، ایران و جامعه عربی - اسلامی است. از لحاظ مرتبه سیاسی و اجتماعی به اندازه‌ای ارزشمند بود که پادشاه هند از انتقال آن کتاب به سایر ممالک خودداری می‌کرد. نصرالله گاهبی‌گاه به مسائل سیاسی گریز می‌زند و در اکثر موقع حکایات را سیاسی جلوه می‌دهد. در ابواب عمده این کتاب، هر چند اسامی قهرمانان حکایت بنا به دلایلی از حیوانات انتخاب شده است، اما گویی پادشاهان و وزیرانی هستند که چنین اسامی را بر خود نهاده‌اند. زیرا تمام رفتارها و گفتارهایشان شبیه انسان‌هایی است که به این مشاغل مشغولند.

کلیله و دمنه هر کدام نماینده دیدگاه خاصی نسبت به رهبری و سیاست است. کلیله نماینده گروهی است که هر گروه را شایسته کاری می‌داند و زیر پا گذاشتن عرف و قواعد مرسوم را برای رسیدن به جایگاه برتر، جایز نمی‌شمارد و این دیدگاه و نظر، ناشی از رفتار سیاسی کلیله می‌باشد.

اما دمنه نماینده دیدگاه انقلابی است که نمی‌تواند نسبت به مسائل اطراف بی‌اعتنای باشد. دمنه همت بلند را وسیله و ابزار رسیدن به مقام و منزلت می‌شمارد نه این که اول باید شرافتی باشد تا بتوان به منزلت بلند رسید. در داستان شیر و گاو نوعی بسی‌مهری و کم توجهی نسبت به قهرمان داستان از سوی خدمت کار بازرگان دیده می‌شود. گاو نیز رفتار چندان شایسته‌ای از پسر بازرگان نمی‌بیند. پسر بازرگان می‌توانست فرد وظیفه شناس تری را در نزد شنبه بگمارد تا آن شخص به گاو کمک کند تا سلامتی اش را بازیابد و حیوان بیچاره را به حال خود رها نکند. رفتار سیاسی اغلب «قدرت در عمل» نامیده می‌شود. رفتار سیاسی بستگی به چه عوامل فردی و سازمانی دارد؟ رفتار سیاسی فردی به دلیل قدرت طلبی افراد، عوامل شخصیتی و زمینه‌ای، شرایط محیطی در کار ایجاد می‌شود. رفتار سیاسی

و سازمانی فقط منحصر به کارکنان نیست، بلکه مدیران نیز دست به انجام این کار می‌زنند.
رفتار سیاسی - سازمانی در کلیله و دمنه شکل یافته از سازمان می‌باشد.

در یک سازمان هر چه قدر اعتماد بین کارکنان با یکدیگر کمتر باشد، رفتار سیاسی - سازمانی شدت بیشتری خواهد یافت. رفتار سیاسی را در سازمان نمی‌توان از بین برد، زیرا آن‌ها پدیده‌ای اجتناب ناپذیر هستند. در این میان، وظیفه مدیران این است که رفتارهای سیاسی را کنترل کنند تا در محدوده منطقی و سازنده‌ای قرار گیرند.

پیشینه تحقیق

اهمیت زیاد این کتاب سبب شد که در دوره‌های مختلف چندین بار متن آن باز آفرینی و ترجمه شود. در ایران به جز اثر ارزشمند محمد جعفر محجوب «درباره کلیله و دمنه» پژوهش دیگری صورت نگرفته است. در سال‌های اخیر چند مقاله درباره کلیله و دمنه نوشته شده است. از جمله ۱- مقاله بررسی کارکرد قدرت و فرهنگ سیاسی در کلیله و دمنه (ر.ک: جواد دهقانیان، ۱۳۹۱: ۹۱-۱۰۴)، ۲- مقاله بررسی تطبیقی ساختار داستان‌های شیر و گاو در کلیله و دمنه و افراسیاب و سیاوش در شاهنامه اثر سعید حسام‌پور، مجله بوستان ادب، (۱۳۸۸)، دوره اول، شماره اول، ص ۷۳-۸۹. ۳- مقاله سیمای زن در کلیله و دمنه، اثر علی حیدری، (۱۳۸۵) مجله علوم انسانی الزهرا شماره ۱۵، ص ۵۱-۶۵. ۴- مقاله بررسی مفاهیم تعلیمی رهبری تحول گرا در کلیله و دمنه، نویسنده‌گان کامران پاشایی فخری و پروانه عادل زاده، فصل نامه تحقیقات تعلیمی و غنایی زبان و ادب فارسی، شماره بیست و یکم، ۵- مقاله حکایت مرد آویزان در چاه، اثر مهری باقری، (۱۳۷۹)، مجله علوم انسانی تبریز، دوره نخست، ص ۲۳-۱. ۶- بروزی طبیب و منشاء کلیله و دمنه، اثر فرانسوا دوبلووا مترجم صادق سجادی، چاپ اول، انتشارات طهوری، تهران.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به شکل بنیادی، بر پایه مطالعات کتابخانه‌ای و به روش توصیفی - تحلیلی به تبیین و تفصیل این موضوع در کلیله و دمنه پرداخته شده است.

مبانی تحقیق

سیاست دست کم در دو معنا به کار می‌رود و هر دو معنای آن بر زندگی روزمره تمام

افراد بی درنگ تأثیر می کند. در معنای محدود و متعارف یعنی «آنچه دولت انجام می دهد - سیاست، تأثیری بلافضل، روزمره و ساعت به ساعت دارد. در معنای گسترده - اعمال قدرت از سوی افراد بر افراد دیگر - سیاست بخشی از همه انواع مناسبات اجتماعی اعم از خانوادگی، حرفه ای، مذهبی و فرهنگی است.» (تانسی، ۱۳۹۰: ۳۸)

رفتار سیاسی شامل فعالیت هایی است که در یک سازمان برای کسب قدرت و برای قائل شدن به اولویت های یک فرد قدرت طلب در موقعیتی که در آن عدم اطمینان یا ثبات در سازمان وجود دارد، صورت می پذیرد. به عبارتی دیگر، هنگامی که در سازمان منافع فردی بر منافع سازمانی ترجیح داده می شود. نیروی بالقوه رفتار سیاسی در سازمان به صورت بالفعل ظاهر می شود.

پیکار سیاسی در دو زمینه جریان دارد: «از یک سو میان افراد، گروه ها و طبقاتی است که برای بدست آوردن، تقسیم کردن یا زیر نفوذ گرفتن قدرت مبارزه می کنند، و از سوی دیگر میان قدرتی که فرمان می راند و شهروندانی که در برابر آن مقاومت می ورزند در کلیه جماعت انسانی و حتی در جوامع حیوانی، قدرت برای دارندگانش، مزايا و امتیازاتی از قبیل افتخارات، منافع، اعتبار و ... فراهم می کند» (دوورژه، ۱۳۸۹: ۲۷).

رفتار ما عموماً با میل رسیدن به هدفی خاص بر انگیخته می شود. زیگموند فروید باور داشت: «که مردم همیشه از چیز هایی که می خواهند آگاه نیستند، و از این رو بسیاری از رفتار های آنها تحت تأثیر نیازها یا انگیزه های ناخودآگاه قرار می گیرد» (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۴: ۱۷).

واحد اساسی رفتار یک فعالیت است. در واقع، هر رفتاری سلسله ای از فعالیت هاست، که ما در مقام افراد انسان، همیشه چیزی انجام می دهیم. «بعضی از افراد می ترسند که ابزاری که رفتار سازمانی بدست می دهد، باعث محدود کردن آزادی آنان شده و حقوق آنان را نقض می کند» (سید جوادی، ۱۳۹۰: ۱۸).

مدیران باید به خاطر داشته باشند که رفتار سیاسی یک ابزار انسانی به نفع بشر است، و این رفتار سازمانی تا حد زیادی در ارتباط با رفتار مردم در هر نوع سازمانی می باشد.

جایگاه سیاسی تعلیمی کلیله و دمنه

کتاب کلیله و دمنه از جمله کتبی است که در آن مسائل ادبی به وفور قابل مشاهده است. همچنین به لحاظ مسائل اجتماعی و فکری از جایگاهی بالا برخوردار است. کلیله و دمنه در طی تاریخ به سه جهت همواره مورد توجه قرار گرفته است:

«یکی به لحاظ فکری که آن را کتاب سیاست و کیاست می‌دانستند و از این رو مخصوصاً مورد توجه دولتمردان و اصحاب سیاست بوده است. دو دیگر به لحاظ تاریخ نثر فی، چنان که اکثر نویسندهای این سبک به آن توجه داشته‌اند و از آن نام برده‌اند، و سه دیگر به لحاظ تلخیص و شرح و بازنویسی چنان که قانعی شاعر آن را در قرن هفتم منظوم کرد» (شمیسا، ۱۳۷۷: ۸۵).

در مجموع کلیله و دمنه بر پایه داستان طرح‌ریزی شده است. حالتی نمایشی و غیرمستقیم دارد و قسمت‌هایی از این کتاب در بردارنده پند و اندز است، که متأثر از فکر و اندیشه‌های قرون بعد و دوره اسلامی است.

«انتخاب داستان به عنوان قالب ادبی برای کلیله و دمنه نشان دهنده نوعی بلوغ فکری جامعه نویسندهای آن است. داستان بنایار گفتگو را می‌طلبد و گفتگو (دیالوگ) برآمده از فضا و اندیشه‌ای است که حداقل به برخی از آزادی‌های فردی و اجتماعی احترام می‌گذارد و اجازه می‌دهد، مخاطب براساس گفتگو و جریان حوادث داستان به نتیجه مورد نظر دست یابد» (دهقانیان، ۱۳۹۱: ۹۳).

نصرالله منشی گاه و بی گاه در این کتاب به مسائل سیاسی گریز می‌زند و در اکثر مواقع داستان‌ها را سیاسی جلوه می‌دهد. در بعضی از باب‌های کلیله و دمنه، هر چند اسامی قهرمانان حکایت‌ها بنا به دلایلی از جانوران انتخاب شده است، اما در پشت صحنه، گویی پادشاهان و وزیرانی هستند که چنین اسامی را بر خود نام نهاده‌اند. زیرا تمام رفتار و گفتارشان شبیه انسان‌هایی است که به این شغل‌ها سرگرم‌اند. این کتاب چون دوره‌ها و تمدن‌های زیادی را در نور دیده است، متناسب با هر فرهنگ، آداب و رسوم، اندیشه‌ها و ... هر قوم و ملتی، رنگ و بوی تازه‌ای به خود گرفته است.

نویسندهای «کلیله و دمنه» معتقدند: «قوت طبع، بزرگی همت، شفقت و اکرام، عدالت،

وقار، عفو و اغماض، سخاوت، حلم و رازداری از خصوصیات مهم اخلاقی و ذهنی حاکمان تحول گرا است که بی توجهی به آنها، عواقب نامطلوبی فراروی حاکمیت و به تبع آن اجتماع انسانی قرار می‌دهد» (پاشایی فخری و عادلزاده، ۱۳۹۳: ۴۲).

«... در سه کار خوض نتوان کرد مگر به رفعتِ همت و قوتِ طبع: عمل سلطان و بازرگانی دریا و مبالغتِ دشمن و علماً گویند مقام صاحب مرورت به دو موضع ستوده است: در خدمتِ پادشاه کامران مکرم یا در میان زهادِ قانع محترم» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۶۷). نگرش یک حاکم و مدیر تحول گرا تعیین کننده عملکرد و رفتاری است که وی انجام می‌دهد. «یعنی به خیر و نیکی و عدالت فکر کردن، کردار را نیز نیکو می‌گرداند» (پاشایی فخری و عادلزاده، ۱۳۹۳: ۴۲).

«شنزبه گفت: چه تدبیر دانم کرد؟ و من اخلاق شیر را آزموده‌ام، در حق من جز خیر و خوبی نخواهد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۱۰۶).

«... و هر چند ملک را بنده‌ام آخر مرا از عدل عالم آرای او نصیبی باید» (همان: ۹۳).

رفتار سیاسی - سازمانی

«رفتار یک امر تصادفی نیست بلکه معلول است و در جهتی میل دارد که فرد براساس منافع خود آن را باور دارد. انسان‌ها با هم متفاوتند و افرادی که در یک وضعیت یکسانی قرار می‌گیرند رفتار یکسانی ندارند. اما براساس تداوم رویه می‌توان رفتارها را تا حدی پیش‌بینی کرد و انسان براساس آموزش و تجربه یاد می‌گیرد که دیگران چه کاری را در یک موقعیت مشخص انجام می‌دهند و آنگاه بر آن اساس رفتار انسان را می‌توان پیش‌بینی نمود» (تدبیری و گیوریان، ۱۳۸۴: ۳۶).

رفتار سیاسی در سازمان به آن دسته از فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که به عنوان بخشی از نقش رسمی در سازمان ضرورت ندارند، ولی در امر توزیع مزايا و کاستی‌های درون سازمانی اعمال نفوذ می‌نمایند و یا در صدد اعمال نفوذ برمی‌آیند. «رفتار سیاسی در خارج از شرایط کار خاصی که باید انجام شود قرار می‌گیرد. این رفتار مستلزم نوعی تلاش در جهت استفاده از پایگاه‌های قدرت فرد می‌شود» (رابینز، ۱۳۷۸: ۷۴۲).

دو نوع رفتار سیاسی مشروع و ناممشروع وجود دارد. رفتار سیاسی مشروع به سیاست‌های

عادی روزانه نظری، شکایت کردن به مدیر یا رئیس، سختگیری و زیاده روی در مقررات، سد کردن راه سیاست‌های سازمانی و ایجاد موانع بر سر راه تصمیمات و ... گفته می‌شود. اما رفتارهای سیاسی افراطی و نامشروع به رفتارهایی گفته می‌شود که بدان وسیله قوانین یا مقررات مربوطه نقض می‌شوند. این کارها را اخلاق گری می‌نامند. اقدامات نامشروع عبارتند از ایجاد اغتشاش، لابالیگری به هنگام کار و اعتراض‌های نمادین مثل نپوشیدن لباس کار، اعتصاب غذا و ... . رفتار سازمانی عبارت است از: «مطالعه سیستماتیک اعمال و نگرش‌ها که مردم در سازمان‌ها انجام می‌دهند. رفتار سازمانی مطالعه وسیعی است که درباره افراد، گروه‌ها و تشکیلات سازمانی تحقیق و بررسی می‌کند تا معلومات بدست آمده را برای توسعه و پیشبرد هر چه بیشتر اثربخشی سازمان بکار گیرد» (تدبیری و گیوریان، ۱۳۷۸: ۳۷).

در سازمان‌ها، برخی افراد نسبت به دیگران هوشیارتر و از نظر سیاسی دارای فراست بیشتری هستند. کسانی که از نظر سیاسی ضعیف (یا ساده لوح) هستند نسبت به همتایان خود که از نظر سیاسی در سطح بالاتری هستند، رضایت شغلی کمتری دارند و همیشه احساس ضعف و ناتوانی می‌کنند و نمی‌توانند بر تصمیماتی که در یک سازمان گرفته می‌شود هیچ نوع اثری بگذارند. کلیله و دمنه به عنوان دو شخصیت نمونه بارزی بر این ادعای باشد، که دمنه هوشیارتر و از نظر سیاسی در جایگاه بالایی قرار دارد و توانسته است بر تصمیم‌گیری حاکم تأثیر بگذارد.

در کلیله و دمنه باب الأسد و الثور رای از برهمن قصه دو دوست را می‌خواهد که با نمامی بنای دوستی آن‌ها فرو ریزد، و دشمنی و جدایی جای آن را بگیرد: «بیان کن از جهت مئل دو تن که با یکدیگر دوستی دارند و به تصریب نمایم خاین بنای آن خلل پذیرد و به عداوت و مفارقت کشد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۵۹). در آغاز این باب، رفتار سیاسی – سازمانی در کلیله و دمنه در حال شکل‌گیری است. رفتاری که باعث می‌شود برخی از داستان‌های کلیله و دمنه تبدیل به داستان حسادت، داستان قیام علیه نظام موجود، داستان بی‌باکی، حکایت مکر، فریب و دروغ، حکایت پرهیز و ترس، قصه مظلومیت ساده‌اندیشان و ضعفا، داستان فروپاشی شکوه شاهان و تقطّم و دادخواهی و غیرت‌ورزی شوند.

«چند عامل موجب افزایش رفتار سیاسی می‌شوند. برای مثال شخصیت عاملی است که

می‌تواند افراد خاصی را به سمت سیاست سوق دهد. افرادی که نیاز شدیدی به اعمال قدرت بر دیگران دارند، گرایش‌های ماقیاولی دارند (مثل تمایل به دزدی، تقلب و یا هر چه که برای ریاست لازم است) یا احساس می‌کنند باید بر سرنوشت دیگران کترل داشته باشند. این افراد تمایل به پذیرش مخاطره دارند و احتمالاً علی‌رغم هر شرایطی به سوی رفتار سیاسی جذب می‌شوند» (سید جوادین، ۱۳۹۰: ۳۸۵).

«چون دمنه بدید که شیر در تقریب گاو چه ترحیب می‌نماید و هر ساعت در اصطفا و اجتبای وی می‌افزاید دستِ حسد سُرمه بیداری در چشم وی کشید و فروغ خشم آتش غیرت در مفرش وی پراگند تا خواب و قرار از وی بشد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۷۴). آن چه برای ضد قهرمان (دمنه)، در این داستان ضروری به نظر می‌رسد، جلب اعتماد و اطمینان خاطر قهرمان (شنزبه) است.

«از این رو ضد قهرمانان می‌کوشند خود را دوست و غم خوار قهرمان وانمود کنند تا سخنان آن‌ها بر ضد پادشاه تأثیر گذارتر شود. مطلب در خور توجه دیگر در داستان گاو، شیوه رفتار ضد قهرمان برای ایجاد اختلاف است. او نخست نزد پادشاه می‌رود و پادشاه را با سخنانی اثرگذار می‌فریبد و او را نسبت به قهرمان بدین می‌سازد و زمینه را به گونه‌ای فراهم می‌آورد که خودش از سوی پادشاه نزد قهرمان برود» (حسام پور، ۱۳۸۸: ۷۹).

در آغاز، ورود شخصیت گاو (شنزبه) به دستگاه سازمانی شیر، سبب تغییر رفتار سیاسی در وجود دمنه، در مواجهه با گاو و شخص شیر در برخورد با شنزبه می‌شود که به نوعی منجر به هلاکت او می‌گردد.

«شیر چهره مثبت در فرهنگ‌ها دارد و نماد قدرت و در عین حال نجابت و شجاعت است. رایج ترین صفت آن «سلطان جنگل» یا «پادشاه جانوران» است، به این دلیل که نماد سلطنت و شکوه است. شیر مقتدر نمادی است خورشیدی و درخشان، سلطان حیوانات و سرشار از فضایل و رذایل ناشی از مقامش. هر چند مظہر قدرت و عقل و عدالت است، در عین حال نشانه غرور و خودپرستی نیز هست» (ذوالفقاری و شیری، ۱۳۹۵: ۷۹۱).

در رفتار سیاسی باید اصول اخلاقی را رعایت نمود، اگر چه در رفتارهای سیاسی نمی‌توان به صورت دقیق مشخص کرد که چه نوع کاری اخلاقی و کدام یک غیر اخلاقی

است. جرالد کاوانف و همکارانش به این نتیجه رسیدند که تحت شرایط دوگانه زیر، رفتار سیاسی، اخلاقی و مناسب می‌باشد: «۱- اگر به حقوق همه طرف‌هایی که سود می‌برند احترام بگذارد. ۲- حرمت قوانین قضایی حفظ شود» (قاسمی، ۱۳۸۲: ۳۶۸).

ابزارهای تبلیغاتی و فرهنگی

در داستان شیر و گاو، یکی از جانوران وحشی به نام دمنه با زیرکی از دگرگونی حالات شیر آگاه می‌شود و با یافتن فرصتی مناسب، نزد سلطان جنگل می‌رود. شیر پس از بحث و گفتگو با دمنه درباره شنیزه (گاو) و اطمینان خاطر، موضوع را با او در میان می‌گذارد و شغال زیرک (دمنه) را برای جستجوی بیشتر نزد گاو روانه می‌کند.

«.... [شیر] پرسید که چه کردی؟ دمنه بگفت: ندیدم او را نخوی و شکوهی که بر قوت او دلیل گرفتمی. چندان که به وی رسیدم بر وی سخن اکفا می‌گفتم و ننمود در طبع او زیادت طمع تواضعی و تعظیمی، و در ضمیر خویش او را مهابتی نیافتم که احترام بیشتر لازم شمردمی...» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۷۲).

دمنه برای جلب نظر شیر در از بین بردن گاو، دست به تبلیغات بر علیه شنیزه در نزد شیر می‌زند. «دمنه گفت: شنیزه بِ مقدَمان لشکر خلوت‌ها کرده است و هر یک را به نوعی استمالت نموده و گفته که شیر را آزمودم و اندازه زور و قوت او معلوم کرد و رای و مکیدت او بدانست، و در هر یک خللی تمام و ضعفی شایع دیدم...» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۸۹).

«فعالیت‌های دیپلماتیک صرفاً در حوزه مذاکرات و چانهزنی سیاسی محدود نمی‌شود، بلکه چانه زنی یکی از ابزارهای دیپلماسی و دستگاه سیاست خارجی است. دیپلمات‌ها، همواره می‌کوشند تا از طریق تبلیغات و فعالیت‌های فرهنگی، ایستارها و رفتارهای طرف مقابل را تحت تأثیر قرار داده و رفتارهای مطلوب را در آن شکل دهد» (سجادی، ۱۳۸۳: ۱۶۷). دمنه گفت: «تا ملک را مقرر شود که در کار شنیزه تعجیل واجب است پادشاه کامگار آن باشد که تدبیر کارها را پیش از فوت فرصت و عدم مُکنت بفرماید، و ضربت شمشیر آب دارش خاک از زاد و بود دشمن برأرد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۹۲).

ترنس کالترا در تعریف تبلیغات گوید: «تلاش سنجیده فرد یا گروه برای شکل دادن،

کنترل کردن یا تغییر دادن ایستارهای گروههای دیگر، یا به کار گرفتن ابزارهای ارتباطی به قصد آن که در وضعیت معین، واکنش آنها بی که به این ترتیب تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، برای تبلیغ‌کننده مطلوب باشد» (سجادی، ۱۳۸۳: ۱۶۷).

تأثیرپذیری شیر به عنوان حاکم در مستند قدرت، از تبلیغات و ابزارهای ارتباطی دمنه بر علیه گاو، منجر به قبول کردن تهمت‌های دمنه در نزد شیر گردید، و شیر گفت: «سخن نیک درشت و به قوّت راندی، و قول ناصح به درشتی و تیزی مردود نگردد و به سمع قبول إصغا يابد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۸۹). تبلیغات و شایعه پراکنی دمنه در نزد حاکم قدرت (شیر) سبب بروز توطئه بر علیه شنژبه گردید. گاو «در پوشش نماد و تمثیل اسیر شایعه می‌شود. عامل انتشار شایعه می‌تواند ترس و وحشت باشد، این پدیده در جوامعی که با فقر اطلاع‌رسانی سریع، صحیح و دقیق مواجه‌اند و مردم، ساده اندیش و زود باورنده، تأثیرگذارتر است» (دهقانیان، ۱۳۹۰: ۹۹).

آتش فتنه، نা�میدی و هراس در محیط سازمانی که شیر، گاو و دمنه در آن بازیگران اصلی هستند بالا می‌گیرد، رفتار سیاسی خشن‌تر و برخوردها جدی‌تر می‌گردد.

رابینز معتقد است: «در سازمان هر قدر اعتماد کمتر باشد، رفتار سیاسی شدّت بیشتری خواهد یافت و افراد بیشتری دست به اقدامات نامشروع خواهند زد. بنابراین وجود اعتماد بسیار زیاد، بر رفتار برتری می‌جوید و مانع از اقدامات نامشروع می‌گردد» (رابینز، ۱۳۷۸: ۷۴۹). دمنه بهترین روش برای رسیدن خود به هدف را، در رفتار با پادشاه (شیر) می‌داند و با دها و زیرکی متوجه می‌شود که شیر از نعره و بانگ گاو در موقعیت دشوار قرار گرفته و ترس و هراس به دل او راه یافته است، از این موقعیت استفاده می‌کند و به خواستهای خود دست می‌یابد. «شیر می‌خواست که بر دمنه حال هراس خود پوشیده دارد، و در آن میان شنژبه بانگی بلند بکرد و آواز او چنان شیر را از جای ببرد که عنان تمالک و تماسک از دست او بشد و راز خود بر دمنه بگشاد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۷۰).

دمنه به درخواست شیر نزد شنژبه (گاو) می‌رود و گاو با او چنین مشورت می‌کند. «اگر مرا قوی دل گردانی و از بأس او ایمن کنی با تو بیایم. دمنه با او وثیقتی کرد و شرایط تأکید و إحکام اندر آن به جای آورد و هر دو روی به جانب شیر نهادند» (همان: ۷۳). آنچه که در

این گفتگو جالب به نظر می‌رسد این است که «نوعی هراس در وجود قهرمان هنگام رفتن به سرزمین بیگانه دیده می‌شود که منطقی می‌نماید اما انگار راهی جز رفتن به سرزمین بیگانه ندارند» (حسام پور، ۱۳۸۸: ۷۷).

بردن شنبه (گاو) به حوزه فرمانروایی شیر توسط دمنه، «ورود یک عنصر خارجی در میان اجتماعی است که از دیدگاه اعضای آن اجتماع این عنصر تازه وارد به گونه‌ای بیگانه به شمار می‌رود» (همان: ۷۷).

فرهنگ همکاری می‌تواند یک وسیله دفاعی قدرتمند برای دراز مدت باشد و رفتار سیاسی را تحت کنترل قرار دهد. فرهنگ همکاری به دلیل ارزش زیاد آن، مانع از رقابت شخصی می‌شود و رفتار سیاسی مخرب را غیر قابل قبول نشان می‌دهد. شنیده شدن سخنان مجرمانه کلیله با دمنه توسط پلنگ و دادن این اطلاعات و اسرار مجرمانه به مادر شیر و مطلع ساختن از توطئه‌های دمنه، مانع از ادامه رفتار سیاسی مخرب او می‌شود.

عوامل مؤثر بر رفتار سیاسی - سازمانی

دمنه به عنوان قهرمان اصلی، جاه طلب و فتنه انگیز، با نمامی و حقد در حق شنبه و حرص و طمع در کسب مقام و تقرّب به بارگاه پادشاه (شیر) سعی بر این دارد، که به نوعی باعث تغییر رفتار سیاسی - سازمانی از سوی شیر در حق گاو شود و همین تغییر رفتار سیاسی شاه منجر به هلاکت شنبه می‌شود.

«شیر گفت: سخن نیک درشت و به قوت راندی، و قول ناصح به درستی و تیزی مردود نگردد. شنبه آنگاه که خود دشمن باشد پیداست که چه تواند کرد و از وی چه فساد آید و او طعمه من است و مادت حرکت او از گیاه است و مدد قوت من از گوشت» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۹۷).

در این حکایت چند حرکت با انگیزه‌های خاص وجود دارد. «اولین حرکت از سوی دمنه است که به شیر نزدیک می‌شود و می‌خواهد از علت نگرانی و تشویش او مطلع شود. اضطراب شیر او را خوشحال می‌کند زیرا می‌تواند از طریق آن، منزلت و جایگاهی نزد شیر پیدا کند. کلیله او را از تدقیش کار شیر منع می‌کند و چنین کاری را سزاوار طبقه شغالان نمی‌داند» (تفوی، ۱۳۷۶: ۲۶۷).

حرکت دوم، با رفتن دمنه نزد گاو و آوردن او به نزد شیر آغاز می‌شود. کلیله با دمنه مجادله می‌کند، اما سرانجام قانع می‌شود. کلیله از بین بردن گاو (قهرمان ساده‌لوح) را غیر ممکن می‌داند، اما دمنه می‌گوید: «آنچه به حیلت توان کرد به قوت ممکن نباشد» (نصرالله منشی، ۱۳۷۶: ۸۶).

از آن جا که بیشتر تصمیمات در یک سازمان در جوی از ابهام گرفته می‌شود، افراد موجود در سازمان همواره در صدد بر می‌آیند منافع خود را تأمین کنند و از دیدگاهی به موضوع نگاه می‌کنند که منافع شخصی آن‌ها تأمین شود. بدیهی است که این امر موجب فعالیت‌هایی می‌شود که آن را «سیاست بازی» می‌نامند» (رایینز، ۱۳۷۸: ۷۴۵).

تعدادی از عوامل که در صحنه تدوین و تغییر رفتار سیاسی نقش مهمی ایفا می‌کنند، برخی از آن‌ها ویژگی‌های فردی هستند و در خصوصیات افرادی ریشه دارند که به استخدام سازمان در می‌آیند و تعدادی هم در سایه وجود فرهنگ سازمانی یا محیط داخلی سازمان در می‌آیند. عواملی که بر رفتار سیاسی اثر می‌گذارند عبارتند از:

«۱- عوامل فردی نظیر ماقیاولی گری در سطح بالا، تخصص‌های گوناگون، امید زیاد به موفقیت و خود کنترلی بسیار زیاد.

۲- عوامل سازمانی نظیر، فرصت‌هایی برای ارتقاء، اعتماد در سطح پایین، فشار شدید برای عملکرد خوب، مدیریت عالی در بین منافع خویش» (همان: ۷۴۷).

تمام موارد فوق در وجود شخصیت دمنه، آشکار و محرز است. شیر در برابر سخنان دمنه استقامت و پایداری می‌کند، اما سرانجام مکر و افسون او در شیر (پادشاه) تأثیر می‌گذارد و گاو را هم به مکر خود می‌فریبد، گاو به نزد شیر می‌رود و بین این دو شخصیت جنگ در می‌گیرد و گاو هلاک می‌شود.

«برای کنترل رفتارهای سیاسی باید بدانید به هنگام مواجه شدن با آن چه اقدامی را انجام دهید. باید در ابتدا توجه داشته باشید که آیا رفتار سیاسی انجام شده توسط فرد با نیت قبلی او تحقق یافته یا تحت شرایط کار و برنامه‌ها بروز یافته است و فرد از چه منابع قدرتی می‌تواند بهره بگیرد» (سید جوادین، ۱۳۹۰: ۳۸۹).

در مجموع کسانی که روحیه و امید قوی دارند (کلیله) «احتمالاً کمتر تصمیمات غیر

اخلاقی می‌گیرند و از طرف دیگر محیط سازمانی که مروج رفتارهای غیر اخلاقی است موجب بروز تصمیمات غیر اخلاقی می‌شود» (مجتبایی، ۱۳۹۱: ۲۷). در چنین فضایی حاکمان و یا مدیران اجرایی می‌توانند با پیشگام شدن در رعایت ارزش‌های اساسی جامعه و سازمان به عنوان سرمشق و الگو برای سایرین قلمداد گردند.

نتیجه اخلاقی و رفتار سیاسی

با توجه به رفتار و خصوصیات شخصیت‌های مختلف در حکایت شیر و گاو، یک نتیجه کلی نیز از حکایت دریافت می‌شود.

«گاو شخصیتی ساده لوح اما خوش طینت و خوشخوست، و سرنوشتی ناگوار دارد. دمنه هم شخصیتی جاه طلب، زیرک و فتنه انگیز است، اما او نیز هلاک می‌شود. کلیله دوراندیش و عاقل است، اما از فتنه دور نمی‌ماند و به نحوی آسیب می‌بیند، که همنشین دمنه است. شیر هم از پیرایه خرد بهره چندانی ندارد، از این‌رو او هم از آسیب در امان نیست و از غم و اندوه فارغ نمی‌ماند» (تقوی، ۱۳۷۶: ۲۷۱).

به این ترتیب اعمال و رفتار سیاسی و ویژگی‌های شخصیت‌های داستان شیر و گاو مورد پستند واقع نیست.

«یک عامل تعیین‌کننده که احتمالاً به رفتار اخلاقی منجر می‌شود، پایبندی به ارزش‌های اخلاقی است. اخلاق شخصی نقش زیادی در کترول تعارضات نامتعارض سازمانی، بازی می‌کند. ریشه رفتار یک فرد در طرز تفکر، اعتقادات و ارزش‌های او می‌باشد. اگر بین مدیران و زیر دستان دو گروه و یا اعضای یک گروه، از نظر نگرش‌ها، فلسفه و ارزش‌ها تفاوت وجود داشته باشد تعارض به وجود می‌آید» (مجتبایی، ۱۳۹۱: ۲۱۸).

این تعارض و تضاد در بین شخصیت‌هایی همچون گاو، شیر، کلیله و دمنه کاملاً مشهود است. «تعارض عبارت است از رفتاری عمومی و آگاهانه که به منظور جلوگیری و ممانعت از تحقق اهداف سایر افراد صورت می‌گیرد» (قاسمی، ۱۳۸۲: ۳۷۹). در هنگام ایجاد تعارض و اختلاف نظر، افراد و شخصیت‌ها نسبت به هم بدین می‌شوند و نوع قضاوتی که درباره یکدیگر انجام می‌دهند نادرست خواهد بود. قضاوت نادرست شیر در حق گاو بر مبنای دسیسه‌های دمنه از موارد بارز این امر است و در چنین موقعی افراد، گناه و اشتباه را به

نکته رفتاری و جامعه‌شناختی

آنچه که از حکایت شیر و گاو در کلیله و دمنه، می‌توان دریافت این است که برای هر کس مقام و منزلتی هست که متناسب با استعدادهای ذاتی او تعیین شده است.

«دمنه شرط رسیدن به مقام و مرتبه بالا را در همت و اراده جستجو می‌کند و می‌گوید:

با همت باز باش و با رای پلنگ زیبا بگه شکار، پیروز به جنگ

مراتب میان اصحاب مروت و ارباب همت مشترک و متنازع است. هر که نفس شریف دارد خویشن را از محل وضعی به منزلت رفیع رساند، و هر که را رای ضعیف و عقل سخیف است از درجه عالی به رتبت خامل گراید» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۶۳).

«کلیله و دمنه هر یک نماینده دیدگاه خاصی نسبت به رهبری و سیاست است. کلیله نماینده گروهی است که هر گروه و طبقه را لائق کاری می‌داند و دمنه نماینده دیدگاه انقلابی است که نمی‌تواند نسبت به مسائل اطراف بی‌اعتنای باشد» (تقوی، ۱۳۷۶: ۲۷۲).

رفتار هر دو شخصیت کلیله و دمنه و طرز تفکر آن‌ها نسبت به مسائل با هم‌دیگر متفاوت است. رفتار سیاسی - سازمانی دمنه در تعارض و تضاد با گاو منجر به ناکامی، پرخاشگری، دلیل تراشی (به زبان ساده بهانه سازی) و تسلیم می‌گردد.

«دلیل تراشی، رفتاری است که با استفاده از آن شخص دلایل مورد قبول برای عملی که انجام داده است، ارائه می‌کند. نوعی رفتار دفاعی انسان است با استفاده از آن می‌کوشند، انگیزه‌ها و اعمال ناپسند خود را توجیه کرده، تفسیر قابل قبولی برای آن‌ها ارائه نماید» (نصر اصفهانی، ۱۳۸۴: ۱۱۰).

شواهد تاریخی معرف این واقعه است که بسیاری از رهبران گذشته دارای صفاتی کاملاً مختلف و غیر یکسان بوده‌اند، این نظریه به نظریه رهبری کاریزماتیک نزدیک است، زیرا در این نظریه عقیده بر آن است که خصوصیات رهبر است که رهبری شونده را تحت نفوذ در

می آورد. «یک مدیر باید به خاطر داشته باشد که پرخاشگری، دلیل تراشی، برگشت، ثبیت و بی تفاوتی، همه عوارض درماندگی و ناکامی هستند و شاید شاخص‌هایی باشند که به وجود مشکلات و مسائل دلالت می‌کنند» (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۴: ۲۲). رفتار اساساً هدف مدار است. رفتار ما انسان‌ها با میل رسیدن به هدفی خاص برانگیخته می‌شود. شخص همیشه به این هدف خاص به طور آگاهانه واقف نیست. «زیگموند فروید یکی از اولین کسانی بود که اهمیت انگیزش ناخودآگاه را تشخیص داد. وی باور داشت که مردم همیشه از چیزهایی که می‌خواهند آگاه نیستند و از این رو بسیاری از کارهای آن‌ها تحت تأثیر نیازها یا انگیزه‌های ناخودآگاه قرار می‌گیرد» (همان: ۱۷).

هر چند که دمنه در فکر مقام و منزلت و نزدیکی به شاه بود و بر علیه شنیزه با توطئه و شایعه و تهمت بستر لازم را برای از بین بردن او فراهم ساخت، اما از چیزی که می‌خواست و از عواقب آن عمل خود، آگاهی نداشت. «شیر بفرمود تا او را ببستند و با احتیاط بازداشت، و طعمه او باز گرفت، و ابواب تشدید و تعنیف تقديم نمودند تا از گرسنگی و تشنگی بمرد و عاقبت مکر و فرجام بغی چنین باشد» (نصرالله منشی، ۱۳۸۱: ۱۵۶). در این داستان خون قهرمان (گاو) پایمال نمی‌شود و ضد قهرمان (دمنه) به سزای اعمال خود می‌رسد.

«اما بر پایه پژوهش‌هایی که درباره شیوه شکل گیری کلیله و دمنه شده است، باب بازجست از کار دمنه افزوده ایرانیان است و در پنجا تترنا نشانی از ادامه روایت شیر و گاو نیست. فرانسوا دوبلو در این باره می‌نویسد: باب بازجست کار دمنه در متن عربی و همه اخلاف آن بالاصله پس از باب شیر و گاو آمده و دنباله آن است اما این داستان بی‌گمان ارتباطی با پنجاتتره ندارد و نه آن و نه داستان‌های فرعی اش هیچ در ادبیات هندی دیده نمی‌شود. در پنجه تتره، دمنه شغال حیله گر، در اجرای نقشه برای ایجاد دشمنی میان شیر و گاو که به قتل گاو می‌انجامد، موفق است اما هیچ اشاره‌ای به مجارات دمنه به خاطر این خیانت دیده نمی‌شود. هدف داستانی به سادگی متوجه نمایان ساختن این نکته است که یک مداخله جوی حیله گر می‌تواند همبستگی و اتحادی را ویران کند» (حسامپور، ۱۳۸۸: ۸۵). در حکایت‌های جانوران شیر در رأس ساختار قدرت قرار می‌گیرد، در کلیله و دمنه قدرت،

مبتنی بر زور است و پادشاه (شیر) بر زیر دستان حکومت می‌کند. شیر با استفاده از قدرت خود توانست بر رفتار سیاسی و سازمانی دمنه نفوذ کند. در کلیله و دمنه به طور مطلق قدرت به طبقات برگزیده نظیر گاو و دمنه نرسیده است، و این طبقه نخبه است که شدیداً توسط حاکم تنبیه و مجازات می‌شوند.

«معمولًاً دو نوع قدرت یافت می‌شود: قدرت مقام و قدرت شخصی. فردی که می‌تواند به اتکای مقام خود در سازمان بر رفتار فرد دیگر تأثیر بگذارد، قدرت مقام دارد، در حالی که فردی که نفوذ و قدرت خود را به شخصیت و رفتار خود مدبیون است، قدرت شخصی دارد» (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۴: ۴۰).

شیر دارای قدرت مقام و دمنه دارای قدرت شخصی می‌باشد. «الفرد آدلر که زمانی همکار فروید بود، نسبت به انگیزه قدرت بسیار علاوه‌مند بود. منظور او از قدرت، توانایی اعمال تسلط یا کنترل بر فعالیت‌های دیگران است که از این طریق مقاصد خود فرد حاصل می‌شود» (همان، ۴۰).

شیر با تسلط و قدرت خود توانست فعالیت‌های دمنه را کنترل و مهار کند. انسان در گذر زندگی خود دائم در طلب قدرت بوده است. «نگاهی به تاریخ نیز نشان می‌دهد که قدرت ذاتاً برای بشر دوست داشتنی است و پند و اندرز آثاری نظیر کلیله و دمنه در کاهش این میل سرکش تأثیری نداشته است» (دهقانیان، ۱۳۹۰: ۹۷).

افراد در برابر پایگاه‌های متفاوت قدرت، واکنش‌های مختلف از خود نشان می‌دهند. قدرت‌های مبتنی بر تخصص و قدرت مرجع به ویژگی‌های فردی بستگی دارد. اما قدرت بر پایه زور، و قدرت مبتنی بر پاداش و قدرت شخصی به وسیله سازمان به فرد داده می‌شود. «به طور کلی سیاست یا رفتار سیاسی ابزاری است که اشخاص با استفاده از آن سعی در بدست آوردن و استفاده از قدرت دارند. در این راستا مدیران، رفتار سیاسی را بخشی از زندگی سازمانی می‌دانند که غیرضروری و اجتناب ناپذیر است» (قاسمی، ۱۳۸۲: ۳۷۶).

با توجه به این مطالب می‌توان گفت چون در این داستان گاو به سر زمینی انسانی پشت کرده است و به سرزمین جانوران درنده و وحشی و اهربینی پای نهاده است، مرتكب عملی

ناپسند گردیده است، به همین سبب باید به مجازات برسد، از این رو او نیز در میان دسیسه‌ها، توطئه‌ها و رفتارهای ناشایست دمنه سر انجام خوشی ندارد و تنها در میان موجوداتی درنده و وحشی مظلومانه هدر می‌رود.

پیام جامعه شناسانه در ساختار این داستان، این است که پدیدآورندگان تلاش می‌کنند به صورتی غیر مستقیم به افرادی که خیال مهاجرت، دوری و ترک وطن را در سر می‌پرورانند، یادآوری کنند که رفتار آنان در چنین تصمیم گیری‌های عجولانه و کور کورانه عاقبتی جز مرگ و نابودی برای آنان در پی نخواهد داشت.

نتیجه‌گیری

رفتار سیاسی – سازمانی افراد هر جامعه‌ای، از فرهنگ سیاسی و قدرت حاکم در آن جامعه شکل می‌گیرد. در داستان شیر و گاو در کلیله و دمنه، دمنه که قهرمان اصلی حکایت به شمار می‌رود، انگیزه‌ای بسیار قوی برای رسیدن به یک مقام و پایگاه اجتماعی فراتر از آنجه که عرف برای او می‌شناسد دارد.

حرص و طمع جاه و مقام، دیده خرد و حزم او را تیره و تار کرده است و توانایی آن را ندارد که عواقب و پیامدهای عمل و رفتار سیاسی و سازمانی خود را ارزیابی کند و بیند. پس از آن که شنیزه منزلتی می‌یابد و نام دمنه از زبان‌ها و ذهن‌ها به باد فراموشی سپرده می‌شود، حسد جای حرص را می‌گیرد.

دمنه در سایه قدرت شیر با تغییر رفتار سیاسی خود در حق گاو فضای سیاسی دیگری را بر چهره جامعه می‌پوشاند که مهم‌ترین عامل آن توطئه به شمار می‌رود. موفقیت با چگونگی رفتار فرد یا گروه رابطه دارد. به طور خلاصه، یک مدیر یا حاکم با داشتن نفوذ موقعت بر رفتار دیگران می‌تواند موفق ولی غیر مؤثر باشد.

در مقابل اگر مدیری هم موفق و هم اثر بخش باشد، نفوذ و تأثیر وی به قدرت تولید پایدار و رشد سازمانی منجر می‌شود، و این چهار چوب موفق در مقابل اثر بخشی یک روش ارزشیابی، پاسخ به یک رویداد رفتاری خاص است و نه ارزشیابی رفتار در طی زمان. رفتار و شخصیت فرد هنگامی که تنهاست، با رفتار و شخصیت همان فرد در گروه متفاوت است. تصمیمی که یک فرد به تنها یی اتخاذ می‌کند نسبت به زمانی که در داخل

گروه است، متفاوت است. بیشتر اقدام‌های سیاسی سازمان از نوع قانونی و مشروع می‌باشند. دلایل آن بسیار روشن و قابل اثبات است. زیرا اقدامات نامشروع که در حد افراط باشد (البته از نظر رفتار سیاسی) خطر از دادن عضویت در سازمان را در پی خواهد داشت، یا این که افراد و گروه‌های افراطی مشمول تحریم‌های شدید می‌شوند.

به طور کلی اقدامات گروه‌ها به شدت تحت تأثیر رفتار یکایک اعضای خود می‌باشد. رفتار کارکنان رمز موفقیت یا شکست یک گروه می‌باشد. منظور آن است که مدیران باید به نیازهای فرد و پویایی بین افراد آگاهی داشته باشند تا بتوانند گروه‌ها را به طور مؤثر و اثربخش اداره کنند.

رفتار سیاسی در بیشتر موارد مرتب با قدرت طلبی کارکنان در سازمان‌ها قرار می‌گیرد. زیرا جویندگان قدرت، منابع و اطلاعات سازمانی را به خاطر حفظ یا افزایش قدرت خود به کار می‌گیرند و برای قدرت نمایی ناگزیر به رفتارهای سیاسی سازمانی رو می‌آورند. افراد شدیداً غیر سیاسی نظیر (گاو) و بسیار سیاسی، همانند (دمنه) همگی برای سازمان زیان‌مند هستند. زیرا دسته اول به کندی ارتقاء می‌یابند و احساس می‌کنند که کنار گذاشته شده‌اند و در مقابل دسته دوم ممکن است در معرض خطر متهم شدن به خوش خدمتی و از دست دادن حیثیت و اعتبار خویش قرار گیرند.

منابع:

کتاب‌ها

- تانسی، استیون دی (۱۳۹۰) مقدمات سیاست، مترجم هرمز همایون پور، تهران: نشر نی.
- تدبیری، سیروس، گیوریان، حسن (۱۳۸۴) مدیریت رفتار سازمانی، تهران: یکان.
- تقوی، محمد (۱۳۷۶) حکایت‌های حیوانات در ادب فارسی، تهران: روزنہ.
- دوورژه، موریس (۱۳۸۹) اصول علم سیاست، مترجم ابوالفضل قاضی، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۹۵) با همکاری علی اکبر شیری، باورهای عامیانه مردم ایران، تهران: چشم.

- رابینز، استی芬 پی (۱۳۷۸) رفتار سازمانی، مترجمان علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- سجادی، سید عبدالقیوم (۱۳۸۳) دیپلماسی و رفتار سیاسی در اسلام، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
- سید جوادین، سید رضا (۱۳۹۰) مدیریت رفتار سازمانی، تهران: نگاه دانش.
- شمیسا، سیروس (۱۳۷۷) سبک‌شناسی نثر، تهران: میترا.
- قاسمی، بهروز (۱۳۸۲) تئوری‌های رفتار سازمانی، تهران: هیأت.
- مجتبایی، موسی (۱۳۹۱) مدیریت رفتار سازمانی، اصفهان: کنکاش.
- نصر اصفهانی، علی (۱۳۸۴) مدیریت رفتار گروهی، اصفهان: جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.
- نصرالله منشی، ابوالمعالی (۱۳۸۱) کلیله و دمنه، تصحیح و توضیح مجتبی مینوی تهرانی، تهران: امیر کبیر.
- هرسی، پال، بلانچارد، کنث (۱۳۸۴) مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه علی علاقه‌بند، اصفهان: امیر کبیر.

مقالات

- پاشایی فخری، کامران، عادل زاده، پروانه (۱۳۹۳) بررسی مفاهیم تعلیمی رهبری تحول گرا در کلیله و دمنه، فصلنامه تحقیقات تعلیمی و غنایی زبان و ادب فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، شماره پیاپی ۲۱، صص ۳۹-۵۲.
- حسام پور، سعید (۱۳۸۸) بررسی تطبیقی ساختار داستان‌های شیر و گاو در کلیله و دمنه و افراسیاب و سیاوش در شاهنامه، مجله بوستان ادب شیراز، دوره اول، شماره اول، صص ۷۳-۸۹.
- دهقانیان، جواد (۱۳۹۰) بررسی کارکرد قدرت و فرهنگ سیاسی در کلیله و دمنه، پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی (علمی - پژوهشی) دانشکده ادبیات و علوم انسانی - دانشگاه اصفهان، سال سوم، شماره ۱، (پیاپی ۹)، صص ۹۱-۱۰۴.

References:

Books

- Tansy, Steven Dee (2011) **Introduction to Politics**, translated by Hormoz Homayounpour, Tehran: Ney Publishing.
- Tadbiri, Sirus, Giourian, Hassan (2005) **Organizational Behavior Management**, Tehran: Yakan.
- Taghavi, Mohammad (1997) **Animal Stories in Persian Literature**, Tehran: Rozaneh.
- Dovarjeh, Morris (2010) **Principles of Political Science**, translated by Abolfazl Ghazi, Tehran: Amir Kabir Publications.
- Zolfaghari, Hassan (2016) **in collaboration with Ali Akbar Shiri**, Folk Beliefs of the Iranian People, Tehran: Cheshmeh.
- Robbins, Stephen P. (1999) **Organizational Behavior**, Translated by Ali Parsaiyan and Seyed Mohammad Arabi, Tehran: Cultural Research Office.
- Sajjadi, Seyyed Abdul Qayyum (2004) **Diplomacy and Political Behavior in Islam**, Qom: Qom Seminary Islamic Propaganda Office.
- Seyed Javadin, Seyed Reza (2011) **Organizational Behavior Management**, Tehran: Knowledge Look.
- Shamisa, Sirus (1998) **Prose Stylistics**, Tehran: Mitra.
- Ghasemi, Behrooz (2003) **Theories of Organizational Behavior**, Tehran: Board.
- Mojtabaei, Musa (2012) **Organizational Behavior Management**, Isfahan: Kankash.
- Nasr Esfahani, Ali (2005) **Group Behavior Management**, Isfahan: University Jihad, Isfahan Branch.
- Nasrollah Monshi, Abolmaali (2002) **Kelileh and Demneh**, corrected and explained by Mojtaba Minavi Tehrani, Tehran: Amir Kabir.
- Hersey, Paul, Blanchard, Kenneth (2005) **Organizational Behavior Management**, translated by Ali Alaghoband, Isfahan: Amir Kabir.

Articles

- Pashaei Fakhri, Kamran, Adelzadeh, Parvaneh (2014) **A Study of the Educational Concepts of Transformational Leadership in Kelileh and Demneh**, Quarterly Journal of Educational and Lyrical Research in Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Bushehr Branch, No. 21, pp. 39-52.

- Hesampour, Saeed (2009) **A Comparative Study of the Structure of Lion and Cow Stories in Kelileh, Demneh, Afrasiab and Siavash in Shahnameh**, Bustan Adab Shiraz Magazine, Volume 1, Number 1, pp. 73-89.

Dehghanian, Javad (2011) **A Study of the Function of Political Power and Culture in Kelileh and Demneh**, Persian Language and Literature Research (Scientific-Research) Faculty of Literature and Humanities - University of Isfahan, Third Year, No. 1, (9 in a row), pp. 91- 104.

Investigating the Functioning of Political-Organizational Behavior in Lion and Cow Tales in Kelileh and Demeneh

Hossein Abbasnejad¹, Dr. Parvaneh Adelzadeh², Dr. Kamran Pashaei Fakhri³

Abstract

In Kelileh and Demeneh, in the Lion and beef clubs, characters such as Kelileh and Demeneh reveal political-organizational behaviors. In the political system, this story of law and order does not have a stable place, and it is based on the use of a force-based instrument. The will of the king and the ruling classes as a general rule is the criterion for evaluation and implementation, and changes according to the views and opinions of the governing body. The lack of a set of well-defined rules of conduct and lack of meritocracy in the selection of individuals provides grounds for spreading rumors and conspiracy against others. Political behavior is not always bad at the organization. Therefore, it must control and control the destructive political behaviors. Organizational-political behavior empowers people to understand the complexity and organizational issues of the organization. Whatever the manager or ruler knows more about the features and special events of the organization, his reaction and reaction will be better and more open. Power in the hands of different individuals in an organization seeking their own interests results in unusual political behaviors and people react differently to power bases. In general, one can say that certain political attitudes and culture have influenced the behavior and thought of fictional characters. In this research, the methodology of library-political behavior in relation to human organization has been discussed in terms of status, mistrust, rumor and pessimism.

Keywords: Kelileh and Demeneh, Lion, Cow, Political Behavior

---

¹ . PhD Student, Department of Persian Language and Literature, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. hosseinaabbasnezhad@yahoo.com

² . Professor, Department of Persian Language and Literature, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (Responsible author) Adelzadehparvaneh@yahoo.com

³ . Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. Pashayikamran@yahoo.com